

ARTIKKELI

<https://doi.org/10.33350/ka.156293>

Keskiluokkaisuuden legitimoinnin ja luokkanousun äärellä – Yliopisto työväentaustaisten opiskelijoiden luokkaidentiteettien rakennuskenttänä

Taina Civil

Yliopisto-opinnot aloittaessaan työväentaustaiset opiskelijat astuvat heille tyypillisesti kulttuurisesti ja sosiaalisesti vieraaseen ja keskiluokkaisten ideaalien ja rationaliteettien kyllästämään toimintaympäristöön, joka edustaa kulttuurista epäjatkuvuutta kodin arvostuksiin ja toimintatapoihin. Tässä tutkimuksessa lähestyn yliopistoa uuteen elämänvaiheeseen siirtyvien ensimmäisen polven yliopisto-opiskelijoiden luokkaidentiteetin rakennusympäristönä, jossa he muodostavat uutta ymmärrystä itsestään suhteessa muihin. Tutkimuksessa kysyn, millaista luokkaan liittyvää identiteettipuhetta työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden kertomuksissa ilmenee ja miten he rakentavat luokkaidentiteettiään yliopistossa. Olen lisäksi kiinnostunut siitä, millaisiin yliopistokontekstin sosiaalisiin prosesseihin identiteettineuvottelu erityisesti liittyy. Kiinnitän tarkasteluni kasvatussociologiseen ja bourdieulaiseen, kulttuurisociologisen luokkatutkimuksen traditioon, jossa luokka ymmärretään kulttuurisina resursseina sekä subjektiivisena, elettyinä kokemuksena. Tutkimuksen aineisto muodostuu 12 yliopisto-opiskelijanaisen haastatteluaineistosta, jonka analyysissa hyödynnetään sisällönanalyttistä ja diskursiivista lähestymistapaa. Tulokset osoittavat, että luokat ja luokkien väliset rajat määrittyvät naisten kerronnassa taloudellisten näkökulmien sekä kulttuuristen resurssien perusteella. Yliopiston aikainen identiteettineuvottelu kiinnittyy erityisesti sosiaalisiin suhteisiin ja kulttuurisen pääoman kasvuun, joka aiheuttaa sekä uteliaista innostuneisuutta että läheissuhteissa lisääntyntä kitkaa. Tutkimus kontribuoi kasvatussociologian tutkimuskentälle tarjoamalla uutta ymmärrystä yliopiston sosiaalisista, kulttuurisista ja akateemisista prosesseista, joiden pohjalta luokkaidentiteettiä rakennetaan kohti omia juuria, keskiluokkaa tai jotakin siltä väliltä.

Johdanto

1960-luvulla alkaneesta suomalaisen yliopiston opiskelijakunnan heterogenisoitumisesta huolimatta yliopistolaitos nähdään edelleen instituutiona, jonka toiminta perustuu keskiluokkaisille rationaliteeteille ja käytännöille (Mikkonen & Korhonen, 2018). Tämä lähtö-

kohta ilmenee muun muassa hiljaisina oletuksina yliopisto-opiskelijoiden kulttuurisesta homogeenisyydestä (Essed, 2004). Työväentaustaiset opiskelijat, joiden vanhemmat ovat suorittaneet keskiasteen koulutuksen, muodostavat opiskelijavähemmistön noin 20 prosentin edustuksella (Saari ym., 2020). Yliopisto-opinnot aloittaessaan työväentaustaiset opiskelijat astuvat heille tyypillisesti kulttuurisesti ja sosiaalisesti vieraaseen toimintaympäristöön (Nori, 2011), joka edustaa kulttuurista epäjatkuvuutta kodin arvostuksiin ja toimintatapoihin (Fleming, 2021). Aiempi tutkimuskirjallisuus tarjoaakin näyttöä keskiluokkaisen yliopiston ja työväenluokkaisen perhetaustan rajamaille – eräänlaiseen menneisyyden ja nykyisyyden välitilaan – putoamisesta, joka ilmenee ristiriitaisina identiteetti- ja itsekäsityksinä (Käyhkö, 2017; Attridge, 2021). Keskiluokkaisessa yliopistossa navigoimisen haasteita on selitetty esimerkiksi Bourdieun (1986) kulttuurisen pääoman käsitteellä, joka viittaa yliopistomaailmaan sopeutumista sujuvoitaviin kulttuurisiin resursseihin, arvostuksiin ja tapoihin, kuten kulttuuriseen aktiivisuuteen.

Tässä tutkimuksessa lähestyn yliopistoa opiskelijoiden luokkaidentiteetin rakennusympäristönä, jossa he muodostavat uutta ymmärrystä itsestään suhteessa muihin (Turner & Tobbell, 2018). Luokkataustan ja yliopiston toimintaympäristön välinen kulttuurinen epäsuhta muodostaa kiinnostavan viitekehyksen sille, millaisia ulottuvuuksia luokkaidentiteetti voi saada opintojen aikana, sillä identiteetit ovat joustavia ja muovautuvia (ks. Devine & Savage, 2004). Tästä näkökulmasta yliopisto näyttäytyy identiteettineuvottelun lähtökohdalla ja kontekstina, jossa siellä havaitut luokkakontrasti ja samaistuminen synnyttävät luokkaidentiteetin reflektointia (ks. Kaufman, 2014). Yliopistossa työväentaustaisten opiskelijoiden odotetaan usein hiljaisesti poisoppivan luokkataustastaan käydäkseen keskiluokkaisesta yksilöstä (Warnock, 2016), ja osallistuvan keskiluokkaisen identiteetin rakennusprojektiin. Tässä tutkimuksessa ymmärrän luokkaidentiteetin rakentamisen ja uudelleen-neuvottelun luokkarajojen ylittämisen lisäksi horisontaalisena, kuten pienimuotoisena kypsytymisenä ja luokkaistuneiden itsekäsitysten rikastumisena (ks. Barratt, 2015).

Ymmärrän luokan subjektiivisena ja elettyinä prosessina, sosiaalisena ja kulttuurisena kysymyksenä ja yksilön itsekäsityksiä rakentavana ilmiönä, joka muovaa tämän ajattelua ja kokemushorisonttia (ks. Käyhkö, 2023; 2020). Kiinnitän tarkasteluni bourdieulaiseen kulttuurisia resursseja ja erontekoa korostavan, kulttuurisosiologisen luokkatutkimuksen tradition ja kasvatussociologian välimaastoon. Tarkastelen yliopisto-opintojen aikaista luokkaidentiteetin uudelleen-neuvottelua identiteettityönä; tapoina rakentaa, ylläpitää, sanoittaa ja esittää (luokka)identiteettiä (ks. Snow & Anderson, 1987). Pidän sekä itseä että muita kategorisoivaa, diskursiivista identiteettipuhetta tärkeänä elementtinä siinä, mitä käsityksiä ja merkityksiä luokkaan ja luokkaidentiteetin uudelleen-neuvotteluun liitetään. Luokkaidentiteetin ymmärrän luokkakuulumisena sekä moraalisenä ja symbolisena rajanvetona muihin luokkiin (Irwin, 2015). Tutkimukseni aineisto koostuu työväentaustaisten yliopisto-opiskelijanaisten haastatteluista ($n = 12$).

Työväentaustaisten opiskelijoiden luokkaidentiteettien tarkastelu tuottaa ymmärrystä siitä, miten ilmiö jäsentyy heidän kerronnassaan ja miten yliopistoon liittyviä sosiaalisia, kulttuurisia ja akateemisia prosesseja mobilisoidaan identiteettineuvottelua ohjaavaksi pääomaksi. On tärkeää tarkastella työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden erilaista ajattelua ja arvomaailmaa, normeja ja asenteita ilmentävää luokkaidentiteettiä, sillä se heijastuu opintojen aikaisiin kokemuksiin (ks. Käyhkö, 2023; Haltia ym., 2023). Suomalaiseen luokkamaisemaan kiinnittyvää tutkimusta on melko niukasti siitä, millaisena luokkaidentiteetin rakennusympäristönä yliopisto näyttäytyy. Tutkimuksessa haen vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen: Millaista luokkaidentiteetin uudelleen-neuvotteluun liittyvää identiteet-

tipuhetta työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden haastattelukertomuksissa ilmenee ja miten he rakentavat luokkaidentiteettiään opintojen aikana?

Työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden luokkaidentiteetin uudelleenneuvottelu

Tutkimuksessani lähestyn luokkaidentiteettiä kokemuksena tiettyyn luokkaan identifioitumisesta ('me') ja samanaikaisena symbolisena, kulttuurisena ja moraalisena rajanvetona suhteessa toisiin luokkiin ('muut') (Irwin, 2015). Se on yksilön neuvottelua ja subjektiivista ymmärrystä siitä, kenen kulttuurinen tausta, arvot ja asenteet mielletään omille yhdenmukaisiksi tai vastakkaisiksi (Wright, 1997). Tämä luokkaidentiteettiin liittyvä luokkakuumisen kokemus sekä 'meiksi' ja 'muiksi' kategorisointi voi tapahtua luokan objektiivisten merkitsijöiden, kuten tulotason tai ammattiaseman, perusteella (Kahma, 2010; Stubager & Harrits, 2022) ja kulttuuriin resursseihin liittyvän samaistumisen ja eronteon kautta (Irwin, 2015; Barratt, 2015).

Barratt (2015) jäsentää luokkaidentiteettiä kolmen ulottuvuuden kautta; 1) luokkatausta, 2) koettu luokkaidentiteetti ja 3) attribuoitu luokka. Luokkatausta viittaa vanhempien perintönä tulevaan ja lapsuudessa muodostuvaan luokkaidentiteettiin. Perhe on lapsen tärkein kulttuuriympäristö (Kallunki & Purhonen, 2017; Purhonen ym., 2014), ja vanhempien luoma kasvuympäristö ennustaa muun muassa sitä, millaisia luokkaistuneita kulttuurisia arvostuksia ja resursseja – kulttuurista pääomaa (Bourdieu, 1986) – viedään aikuisuuteen. Käyhkö (2023) korostaakin luokkaa itsekäsityksiin kaivertuneena kysymyksenä, joka seuraa työväentaustaisia yliopistoon. Koettu eli nykyhetken luokkaidentiteetti liittyy luokkaistuneisiin itsekäsityksiin, jotka voivat heijastella luokkataustaa tai saada uusia muotoja yliopistossa (Barratt, 2015). Barratille (2015) attribuoitu luokka viittaa puolestaan muiden ihmisten luokasta tehtyihin tulkintoihin, joita ohjaa esimerkiksi käyttäytymiseen liittyvät ja sosiaaliset tekijät, kuten kielellisen kyvykkyyden arviointi (ks. Käyhkö, 2014; Reay, 2021).

Tässä tutkimuksessa jäsenän luokkaidentiteetissä tapahtuneita pienimuotoisempia ja luokkarajoja rikkovia muutoksia luokkaidentiteetin uudelleenneuvotteluna, jota tapahtuu vuorovaikutuksessa yksilön ympäristön ja mielensisäisten prosessien välillä (ks. Barratt, 2015). Snow ja Anderson (1987) puhuvat identiteettityöstä, jolla he tarkoittavat toimintaa, jossa yksilö rakentaa, ylläpitää, sanoittaa ja esittää identiteettiään toisille. Se voi olla esimerkiksi ulkoisen olemuksen muuttamista tai sosiaalisiin suhteisiin liittyvää valikoivuutta. Yhdysvaltalaiseen luokkamaisemaan sijoittuvassa tutkimuksessaan Hurst (2010) jakoi työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden identiteetti-positiot kolmeen: 1) juuristaan kiinni pitäviin ja keskiluokan torjuviin lojalisteihin, 2) keskiluokkaisuutta tavoitteleviin ja luokkataustaansa etäisyyttä ottaviin kapinallisiin ja 3) kummassakin leirissä tasapainoileviin kaksoisagentteihin. Snow'n ja Andersonin (1987) identiteettityön muodoista lojalisteja ja kapinallisia luonnehtii sosiaalinen valikoivuus, kun taas kaksoisagentit sovittavat puhettaan ja ulkoista olemustaan sosiaaliseen kontekstiin sopivaksi. Suomessa samankaltaista tyypitteilyä tehneen Kuuselan (2016) analyysi paljasti neljä ideaalityyppiä, joista menestyjät kukoistivat sekä perhesuhteissaan että yliopistossa ja kriittiset kyseenalaistivat yliopiston kilpailuun ja uranousajatteluun perustuvan arvomaailman. Sen sijaan irtautujat kertoivat luokkataustaansa kasvaneesta sosiaalisesta etäisyydestä, ja niin kutsutut kamppailijat kuvasivat koettuihin kulttuurisen pääoman vajeihin kietoutuvaa huonommuutta.

Eryteisesti Hurstin (2010) typologia heijastelee Barrattin (2015) luokkaidentiteettityön strategioita; Barratt puhuu lojalisteja luonnehtivasta akkomodaatiosta, kapinallisten assimilaatiosta ja kaksoisagenttien vuorottelusta kahden luokkaleirin välisessä jännitteessä. Lisäk-

si Barratt määrittelee integraation luokkaidentiteettityön neljäntenä muotona, jossa orastavan keskiluokkaistumisen myötä yliopistossa hiljalleen omaksutut arvostukset ja kiinnostukset integroidaan luokkataustan vastineiden kanssa. Barrattille (2015) luokkaidentiteetissä tapahtuva muutos voi olla myös horisontaalista ja pienimuotoisempaa kypsymistä, jota tapahtuu, kun yliopistossa havaittua luokkakontrastia sekä uusia kokemuksia ja niiden merkityksiä reflektoidaan luokkaan ja luokkaidentiteettiin liittyvän tietoisuuden kasvaessa.

Kokonaisuudessaan aiemmat tutkimukset kertovat tarinaa sekä työväentaustaisen identiteetin jatkuvuudesta yliopistossa (Käyhkö, 2017; Keane, 2024; Reay ym., 2009) että keskiluokkaisuuden tavoittelemisesta (Ivemark & Ambrose, 2021; Lehmann, 2014). On huomioitava, että yliopistotutkimuksen suorittaminen ei välttämättä yksioikoisesti tarkoita ’keskiluokkaistumista’, vaikka ylöspäin suuntautuvaa sosiaalista liikkuvuutta voidaan tulkita tapahtuvan (Käyhkö, 2014; 2020). Työväenluokkaisen perhetaustan ja keskiluokkaisen yliopiston ristivedossa olemiseen voi liittyä vaikeitakin tunnekokemuksia, itsensä löytämiseen ja menettämiseen liittyviä jännitteitä ja hienovaraista tasapainottelua elämänmahdollisuuksien avartumisen, oman potentiaalin realisoimisen ja eheän minäkuvan säilyttämisen välillä (Reay, 2002; 2018). Reay (2001) puhuu tästä itsen autenttisuutena, jolla hän kuvaa työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden identiteettityöhön liittyvää neuvottelua ja kamppailua.

Yliopisto luokkaidentiteetin rakennusympäristönä

Yliopiston sosiaalisen toimintaympäristön ja yliopistoyhteisön merkitys luokkaidentiteetin uudelleenneuvottelulle on keskeinen (Ivemark & Ambrose, 2021; Kaufman, 2014). Opinnot aloittaessaan työväentaustaiset yliopisto-opiskelijat kohtaavat keskiluokkaisten arvojen ja rationaliteettien kyllästyvän ympäristön (Reay, 2018), jota luonnehditaan usein keskiluokkaisiin olemisen tapoihin sosiaalistajaksi (Kuusela, 2016; Jin & Ball, 2021). Ingram (2009) puhuu vertaissuhteiden sosiaalistavasta voimasta, mutta sosiaaliset kohtaamiset keskiluokkaisen opiskelijaenemmistön kanssa voivat vastaavasti saada aikaan kitkaa ja rajanvetoa (Käyhkö, 2014; Attridge, 2021). Voidaan puhua sosiaalisesta valikoivuudesta (ks. Snow & Anderson, 1987), kuten itsensä ympäröimisestä sellaisilla opiskelijoilla, jotka toimivat peilikuvana toivotulle luokkaidentiteetille ja vastaavasti tietoisesta etäännyttämisestä luokkaan, josta on toive pyrkiä pois (Kaufman, 2003). Työväentaustaisille opiskelijoille yliopiston vaikutukset voivat ulottua esimerkiksi arvoihin ja uskomuksiin (Isopahkala-Bouret ym., 2023) sekä kulttuurisen pääoman kasvuun (Dumais, 2019; Curl ym., 2018). On lisäksi ehdotettu, että yliopisto ei vaikuta opiskelijoiden luokkaidentiteettiin suoraan, vaan se tarjoaa mahdollisuuksia ja uudenlaisia kokemuksia, joilla voi olla luokkaidentiteettiä muovavia vaikutuksia niihin tartuttaessa (Kaufman & Feldman, 2004).

Kaufmanin ja Feldmanin (2004) tutkimus yliopiston ja luokkaidentiteetin yhteenkietoumista paikantaa opiskelijoiden tunnistamat muutokset älykkyyteen, ammattiin, kosmopolitanismiin sekä kulttuuriseen aktiivisuuteen ja makuun. Heidän mukaansa yliopistokoulutus näyttäytyy perinteisesti älykkyyden ja tietämisen merkitsijänä, ja tällä identiteetin osaluueella tapahtuneet muutokset kertoivat kielellisestä kyvykkyydestä (myös Curl ym., 2018), kriittisestä ajattelusta ja yhteiskuntatietoisuuden kasvamisesta. Yliopisto-opiskelijat pyrkivät tietoisesti kohti keskiluokkaisia, korkean tulotason ja statuksen ammattiasemia (myös Haltia ym., 2023). Lisäksi Kaufman ja Feldman (2004) havaitsivat maailmankatsoimuksen avartumista ja kosmopolitanismia, jolla viitataan globaalia maailmaa koskeviin suhtautumistapoihin ja kompetensseihin, kuten erilaisuutta koskevaan avoimuuteen sekä

kansainvälisyyteen (Howard & Maxwell, 2020). Tutkimuksessaan Kaufman ja Feldman (2004) havaitsivat myös opiskelijoiden kulttuurisen aktiivisuuden kasvua sekä taiteen ja kirjallisuuden lisääntyntä arvostusta.

Yliopistossa vahvistunut kulttuurinen aktiivisuus ja kulttuurisen maun avartuminen kertoo kulttuurisesta liikkuvuudesta, jossa työväentaustainen yksilö omaksuu keskiluokkaiseksi miellettyjä kulttuurisia käytäntöjä (Dumais, 2019). Kulttuuriset käytännöt, kuten maku, osallistuminen ja tieto (Purhonen ym., 2011), ovat luokkaistuneita ja lisääntyvät sekä laajentuvat tyypillisesti luokkaportaiden yläpäästä kohti mentäessä (Bourdieu, 2010; myös Purhonen ym., 2014). Kulttuurista liikkuvuutta on selitetty niin yliopiston sosiaalistavilla vaikutuksilla kuin maksimointihypoteesilla, jonka mukaan yksilö omaksuu korkeimman saavuttamansa luokan kulttuurisia käytäntöjä (Paulson, 2018). Kokonaisuudessaan aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on korostettu sekä luokkaistuneiden kulttuuristen käytäntöjen suhteellista pysyvyyttä eli argumentoitu yliopiston kulttuurisesti homogenisoivia vaikutuksia vastaan (Bourdieu, 1986; myös Stuber, 2011) että kulttuurisen liikkuvuuden puolesta (Haltia ym., 2023; Lehmann, 2014). Variaatiota tarjoava tutkimusnäyttö osoittaa, etteivät työväentaustaiset yliopisto-opiskelijat ole yksi yhtenäinen ryhmä, ja lisää tutkimusta tarvitaan.

Aineiston keruu ja analyysi

Tämä tutkimus tarkastelee työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden luokkaidentiteettiin liittyvää kerrontaa ja luokkaidentiteetin rakentamista opintojen aikana. Tutkimusaineisto muodostui 12 työväentaustaisen, eräässä keskisuudessa suomalaisessa yliopistossa kasvatustieteitä opiskelevan naisen puolistrukturoidusta yksilöhaastattelusta. Osallistujien haussa hyödynsin ainejärjestöjen sähköpostilistoja ja yliopiston sisäistä viestintäjärjestelmää. Luomani haastattelukutsu oli kohdennettu ensimmäisen sukupolven yliopisto-opiskelijoille, jotta se tavoittaisi luokkaidentiteetiltään heterogeenisen joukon. Valtaosa osallistujista otti yhteyttä sähköpostilistojen perusteella, ja otin kaikki vapaaehtoiset mukaan tutkimukseen. Yhteydenoton jälkeen pyysin osallistujia kertomaan lyhyesti itsestään varmistaakseni heidän soveltuvuutensa ja informoin heitä tutkimuksen tavoitteista ja yksityisyydensuojasta. Lyhyen keskustelun jälkeen sovimme haastattelun toteuttamisesta. Ennen haastatteluja osallistujat antoivat suostumuksensa osallistua tutkimukseen (MS Forms).

Tutkimukseen osallistuneet olivat suomalaisia, valkoisia naisia ja iältään pääosin 23–31-vuotiaita lukuun ottamatta yhtä 48-vuotiasta osallistujaa. Naiset olivat perheestään tai suvustaan ensimmäisiä yliopistossa opiskelevia, ja heidän yliopistossa vietetyt vuodet vaihtelivat kolmesta seitsemään. Heidän vanhempiansa koulutus vaihteli perusasteen koulutuksesta sosiaali- ja terveysalan, maatalousalan, ajoneuvoalan ja kaupan alan ammatillisiin tutkintoihin sekä yksittäisissä tapauksissa lukio-opintoihin. Vanhemmat työskentelivät maanviljelijöinä, sosiaali- ja terveysalan sekä ajoneuvoalan tehtävissä, tehdastyöntekijöinä tai yrittäjinä tai olivat työelämän ulkopuolella.

Tutkimukseen osallistuneiden naisten työväentaustaisuuden määrittelin heidän vanhempiansa, korkeintaan keskiasteen koulutuksen perusteella (ks. Kuusela, 2016). Työväentaustaiset naiset hakeutuvat puolestaan keskimäärin useammin feminiiniseksi mielletyille aloille, kuten kasvatustieteisiin (Käyhkö, 2023). Työväentaustaisuuden ohella osallistujille yhteinen yliopisto, tieteenala ja sukupuoli osallistujien valintakriteereinä perustuivat aineiston edustavuuteen liittyviin kysymyksiin. Tutkimuksessa sukupuoli ei asetu suoraan analyysin kohteeksi (vrt. Käyhkö, 2014; 2017), eikä sukupuolikysymystä käsitelty haastatteluteemoissa. Haastatteluissa pyrin kuitenkin sensitiivisyyteen sukupuoleen liittyvässä merki-

tyksenannossa suhteessa luokkaan. Haastattelutilanteissa tutkijan positioni muistutti eräänlaista sisäpiiriläisyyttä (ks. Juvonen, 2017). Haastattelijana jaoin samoja ominaisuuksia, kuten sukupuolen, ikäluokan, tieteenalan ja etnisyyden, mikä saattoi liudentaa tutkijan ja tutkittavan välisen suhteen hierarkkisuutta ja tehdä keskustelusta avoimempaa.

Haastattelut ajoittuivat syksylle 2023 ja alkuvuoteen 2024. Ne kestivät keskimäärin puolitoista tuntia, ja kokonaisuudessaan nauhoitettua aineistoa kertyi 21 tuntia. Toteutin haastattelut verkossa (MS Teams) ja nauhoitin ne osallistujien luvalla. Haastatteluissa käsiteltiin naisten luokkaidentifiointia, suhteita ei-korkeakoulutettuihin läheisiin ja yliopistoyhteisöön, uratavoitteita, luokan ja luokkaerojen kokemuksia yliopistossa sekä yliopiston ja luokkaidentiteetin yhteyksiä. Haastattelukysymysten muotoilussa pyrin tuottamaan avoimia keskustelunavauksia käsiteltävän teeman ympärillä ja sen avulla välttämään ’luokkanousupuheeseen’ ohjaamista. Tämän tutkimuksen aineistona hyödynnän niitä osia haastatteluista, jotka käsittelevät tutkimustehtävälle relevantteja teemoja.

Analysoin haastatteluaineiston sisällönanalyttisesti (Graneheim ym., 2017) hyödyntäen elementtejä diskursiivisesta lähestymistavasta (Gee, 2011). Toteutin analyysin aineistolähtöisesti, mutta hain tulkinnoilleni tukea tutkimuksen teoreettisesta viitekehyksestä. Analyysissä tarkastelin sitä, miten tiettyjä identiteettejä tuotetaan osallistujien kerronnassa (ks. McEntee-Atalianis, 2021), sillä kielen avulla yksilö rakentaa ja järjestää sosiaalista todellisuuttaan (Jokinen ym., 2016). Analyysin avulla kuvaan työväentaustaisten yliopisto-opiskelijanaisten käsityksiä luokista ja niihin liitetyistä määreistä sekä sitä, miten itseä ja omaa luokkaidentiteettiä positioidaan identiteettipuheessa suhteessa niihin. Teen tulkintoja siitä, millaista luokkaidentiteetin uudelleenmuuttelua yliopistossa käydään ja millaiset yliopiston sosiaaliset prosessit sitä ohjaavat. Etenkin luokkarajojen ylittämiseen liittyvä luokkaidentiteetin uudelleenmuuttelu ei ole aina tietoisia (Jensen, 2004). Tästä syystä eksplisiittisten ilmaisujen lisäksi huomioin myös epäsuoran kerronnan, jossa ilmeni luokan kulttuurisia eroja ja resursseja sekä luokkiin liittyvää positioitumista tutkimuksen teoreettis-käsitteellisen viitekehyksen ohjaamana.

Analyysin alkuvaiheessa luin aineistoa perusteellisesti läpi useasti ja tein samalla muistiinpanoja osallistujien kerrontaa heijastelevista teoreettis-käsitteellisistä viitekehyksistä. Seuraavassa vaiheessa siirryin aineiston värikoodaamiseen helpottaakseni sen jäsentämistä (Williams & Moser, 2019). Siirsin tutkimustehtävän kannalta relevantit, värikoodatut katkelmat samaan tiedostoon ja ryhdyin jälleen lähilukemaan aineistoa. Kiinnitin erityistä huomiota aineistossa ilmenevään variaatioon, kuten osallistujien välisiin samankaltaisuuksiin ja eroavaisuuksiin, samalla ilmaisujen luokittelua ja ryhmittelyä tehden. Erilaisia identiteettejä tuottavan puheen analyysissä tehty luokittelu tapahtui usein yhteiskuntaluokkavetoisesti, eli niihin liitettyjen merkitysijöiden tasolla. Opintojen aikaisen identiteettineuvottelun ja yliopiston sosiaalisten prosessien osalta luokittelu puolestaan pohjautui usein ilmaisuihin ja niiden merkityssisältöihin eksplisiittisen luokkapuheen ollessa piiloisempaa. Viimeiseksi selkeytin tulosluvun aineistokatkelmia poistamalla niistä toistot ja täytesanat. Aineistokatelmissa näkyvät nimet ovat pseudonyymejä.

Tulokset

Työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden kerronnassa luokkaidentiteetti ja luokkien väliset rajat näyttäytyivät hämärinä ja osin päällekkäisinä. Keskeisin luokkaidentiteetin peilauspinta oli luokkatausta, eli omat vanhemmat ja heidän tarjoamansa kasvuympäristö. Niihin viitattiin kaikissa haastatteluissa joko luokkataustan ja nykyhetken luokkaidentiteetin

yhdennukaisuuden (n = 6) tai erottautumisen näkökulmasta (n = 6), ja joissain tapauksissa subjektiivisen luokkanousun kautta. Jessica, Sini, Elise, Susanna, Lilja ja Viivi identifioituivat keskiluokkaisiksi, minkä he liittivät lapsuuteensa. Heille keskiluokkaisuus määrittyi vanhempien keskituloisuutena, taloudellisena turvallisuutena, puutteen poissaolona, matkusteluna ja jonkinasteisesti perheen kulttuurisena harrastuneisuutena. Opintojen aikaista identiteettineuvottelua kuvattiin usein pienimuotoisempina kypsymisenä, kuten keskiluokkaisuuden vahvistumisena. Heille yliopisto oli niin keskiluokkaisuuden legitimoija kuin omia kiinnostuksia vastaavien arvostusten ja ajanviettotapojen mahdollistava sosiaalinen toimintakenttä. Esimerkiksi Susanna rinnasti keskiluokkaisuuden ja yliopistokoulutuksen toisiinsa pohtiessaan luokkaidentiteettinsä mahdollista horjumista ja itsensä positioidista 'alemmaksi', mikäli yliopiston portit eivät olisikaan avautuneet.

Täällä yliopistossa kaikki ajattelee aika samalla tavalla, niin kyllä keskiluokkaisuus näkyy ympärilläkin. Siihen on helppo jollain tapaa yhtyä. Mutta en ole miettinyt asiaa aiemmin, niin vaikea mieltää, että mikä liittyy siihen, että mun luokkaidentiteetti on vahvistunut. No ehkä se, että pääsi yliopistoon. Jos mä en olisi päässyt, niin olisiko se sitten muuttunut jotenkin? Olisinko mä sitten ollut jotenkin alempi? (Susanna, 23, keskiluokka)

Luokkataustaansa liittyvää erontekoa kuvanneiden joukko oli heterogeenisempi, ja siihen kuului Marie (työväenluokka), Enni (luokkahybridi), Julia (keskikuokka) sekä Minttu, Iina ja Heini (luokaton). Heistä Julia ja Marie jäsensivät luokkaidentiteettiään tulotason näkökulmasta; Julialle yliopistossa oli kyse siirtymisestä keskiluokkaiseen tulotasoon, kun taas Marien kuvaama keskiluokkainen, materiapitoinen ja mahdollisuusrikas lapsuus ei enää heijastellut hänen luokkaidentiteettiään. Marielle vakaa tulotaso keskiluokkaisuuden merkitsijänä oli niin keskeinen, että hän positioidi itsensä haastatteluhetkellä heikosti toimeentulevaksi työväenluokkaiseksi. Luokattomuus puolestaan kiinnitettiin haastattelussa opiskelijastatuksesta johtuvaan identiteettiambivalenssiin tai luokkajakoihin liittyvään kriittisyyteen.

Kulttuurinen pääoma merkityksellistyi erityisesti luokkataustasta erottautumisena, mikä ilmeni puheena vanhempien vähäisestä yleissivistyksestä, kulttuurisesta passiivisuudesta ja suppeista keskustelunaiheista. Monet tunnistivat erkaantuneensa luokkataustastaan; joidenkin tapauksessa erkaantuminen tapahtui määrätietoisesti kohti kulttuurisen pääoman kautta määrittyvää keskiluokkaisuutta, mutta joidenkin suhde siihen oli jännitteisempi. Heille keskiluokkaisuus näyttäytyi materiaalien kulussien ylläpitämisenä, yksilökeskeisenä menestymismentaliteettina ja poliittisina arvoina, jotka eivät istuneet heidän käsityksiinsä autenttisesti itsestään. Esimerkiksi Iina ja Minttu tunnistivat tekevänsä sosiaalista nousua, mutta keskiluokan sijaan he näkivät sen johtavan eräänlaiseen luokattomaan liminaalitilaan ja abstraktiin 'ylempään' suhteessa vanhempiinsa.

Jos miettii koulutuksen tuomaa pääomaa, niin koen, että yliopisto nostaa mun luokkaa. Ne asiat, jotka koen muuttuneen yliopisto-opintojen aikana, totta kai kertoo luokkaidentiteetissä tapahtuneista muutoksista, vaikka en olekaan luokkatermin kautta niitä asioita miettinyt. Jos miettii, mihin virallisesti valmistumisen jälkeen kuului, niin silti en identifioitu esimerkiksi keskiluokkaiseksi. (Iina, 29, luokaton)

Luokattomuutta kuvanneiden kerronnassa oli viitteitä kahden luokkaidentiteetin integraatiosta. He kuvasivat tasapainottelua ja ei-lineaarista murrosteisuutta itsen autenttisuuden säilyttämisen, jonkin abstraktin paremman tavoittelemisen ja itsensä löytämisen välillä. Tämä ilmeni puheena omista juurista, joista he halusivat pitää kiinni, kuten vanhemmilta peritystä yhteisöllisestä arvomaailmasta ja käytännönläheisestä ajattelusta. Keskiluokkaisuus rinnastettiin puolestaan yliopistokoulutukseen ja yliopistokoulutetun identiteettiin, jonka kautta heille oli luontevampaa sanoittaa muuttunutta suhdettaan luokkataustaansa.

Mä en ole valmis luopumaan mun ei-keskiluokkaisista arvoista, hyvinvointiyhteiskunnan ja pienemmän auttamiseen tähtäävistä arvoista. Mä en halua unohtaa sitä, mistä tulin. Mun luokkaidentiteetissä on ollut murrosvaiheita ja tietyllä tavalla oon palannut sinne omiin juuriin, että mun ei tarvitse luopua itestäni. Nää erilaiset asiat voi elää mussa samanaikaisesti. (Minttu, 30, luokaton)

Luokkaan liittyvä identiteettineuvottelu paikannettiin yliopistossa vietetyistä vuosista johdettavaksi ja se kiinnitettiin yliopiston sosiaaliin, kulttuurisiin ja akateemisiin prosesseihin ja ulottuvuuksiin. Sosiaalisten suhteiden rooli luokkaidentiteettityölle oli merkittävä. Valtaosa kuvasi sosiaalista valikoivuutta keskeisimpänä identiteettityön muotona ja kertoi ympäröivänsä itsensä muilla yliopisto-opiskelijoilla, mitä ohjasi tunne samaistumisesta. ”Totta kai haluaa viettää aikaa sellaisten seurassa, joiden kanssa on eniten puhuttavaa” (Iina, 29). Vain Sinille valikoivuus kohdistui yliopistomaailman ulkopuolelle lojalismin henkisesti, jotta hän ei rajaisi sosiaalista toimintakenttäänsä ”yliopistokuplaan”. Yliopistoyhteisön suuntaan tapahtuneesta valikoivuudesta ja assimilaatiota muistuttavasta keskiluokkaan samaistumisesta puhuneet tunnistivat, että yliopisto oli muuttanut heidän kiinnostuksenkohteitaan ja ensisijaisia keskustelunaiheitaan ja antanut heille sivistystä, jota he toivoivat näkevänsä läheissuhteissaan. Sosiaalisten suhteiden muutokset näyttäytyivät yliopiston luonnollisena seurauksena ja yliopiston uskottiin avartaneen omia arvostuksia ja kiinnostusta ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria kohtaan. Osallistujien mukaan eniten samaistumis pintaa ja yhteisiä asioita löytyisi toisen yliopistossa opiskelevan tai opiskelleen kanssa, mikä muutaman osallistujan tapauksessa ohjasi ystävyys-suhteiden lisäksi myös parisuhteen muodostusta.

Vaikea kuvitella olevansa kaveri niin eri tavalla ajattelevan ihmisen kanssa, kuka ei ole tietoinen tai kiinnostunut ympäristöasioista, politiikasta, teatterista ja muusta kulttuurista. Vaikea kuvitella, että löytäisin uusia kavereita muualta kuin korkeakoulupeiristä. Se ei ole semmoinen, että 'hyi, vähän koulutetut on tyhmiä', vaan saattaa olla näkemyseroja asioista ja kiinnostuksen kohteet poiketa toisistaan. Se sosiaalinen piiri ja se, mimmoisia ystäviä ja mahdollinen kumppani valitaan ja just se, että ne otetaan keskiluokasta. Se ohjaa omaa luokkaidentifioitumista siihen suuntaan. (Jessica, 25, keskiluokka)

Samanaikaisesti jotkut pohtivat kasvanutta etäisyyttä ja kaventuneita keskustelunaiheita matalammin koulutettujen lapsuudenystäviensä kanssa ja kiirehtivät Jessican lailla kiistämään, että niiden taustalla olisi vähättelyä. Päinvastoin jotkut kertoivat kohdanneensa yliopistoyhteisössä huumoriin kiedottuja ennakkoluuloja työväentaustaisuudesta, mikä oli herättänyt hiljaista vastarintaa ja saanut heidät suojelemaan läheisiään vaikenemalla omasta luokkataustastaan yliopistossa. On huomionarvoista, että vähättelyn kiistäessään Jessica teki silti eroa matalasti koulutautuneisiin ’ei-keskiluokkaisiin’ ja tuotti ymmärrystä itses-

tään ja ajattelutavoistaan merkittävästi eroavista ihmisistä, jotka ovat poliittisesti ja kulttuurisesti passiivisia.

Yliopiston kulttuuristen prosessien ja luokkaidentiteetin uudelleen neuvottelun väliset yhteydet ilmenivät erityisesti kulttuurisen pääoman kasvuna, joka yhdisti kaikkia. Yksi näistä oli kielellinen kyvykkyys, jota luonnehdittiin argumentointitaitojen kehittymisenä, vuorovaikutuksellisenä varmuutena, sanaston laajenemisena ja akateemisen kielen liukumisena arjen puheeseen. Ne liitettiin yliopiston yleiseen keskustelukulttuuriin ja sen omaksumiseen, teoreettiseen ja tutkimukselliseen tiedon karttumiseen sekä reflektoinnin ja argumentoinnin korostamiseen opinnoissa. Se, mitä yliopiston keskustelukulttuuri todellisuudessa tarkoitti, jäi abstraktille tasolle ja näyttäytyi eräänlaisena perhekulttuurista merkittävästi eroavana, mutta hankalasti sanoitettavissa olevana itsestään selvytenä. Monelle kieli oli tahaton eronteon tekijä ja sosiaalisen etäisyyden aiheuttaja perheessä, ja erityisesti puheen tapojen merkitys korostui kuvauksissa työväentaustaisen perheen ja keskiluokkaisen yliopiston välisessä ristivedossa olemisesta. Muutamalle kielellinen kyvykkyys rinnastui keskiluokkaisuuteen, sivistykseen ja tietämiseen niiden keskeisenä merkitsijänä.

Kun sä käytät hienoja sivistyssanoja, niin se näyttäytyy muille semmoisena, että vau toi on sivistynyt tyyppi. Kun mä meen käymään kotona ja mulle on tarttunut joku sana, jonka mä oon kuullut yliopistossa ja mä käytän sitä kotona, niin ne katsoo mua, että mitä sä oikein horiset. Siinä on tosi iso kuilu siinä vuorovaikutuksessa. En tiedä, onko tää karua sanaa, mutta se on todella ristiriitaista, että yliopistolla sä tunnet itsesi välillä huonommaksi sen kielen takia ja kotona sä tunnet itsesi paremmaksi. (Marie, 28, työväenluokka)

Kielellinen kyvykkyys ja keskustelunaiheet nivoutuivat naisten puheessa yhteen. Itselle kiinnostavien keskustelunaiheiden kerrottiin yhteiskunnallistuneen ja laajentuneen esimerkiksi ilmastonmuutokseen ja politiikkaan, jotka muutamat naiset yhdistivät keskiluokkaiseen keskustelukulttuuriin liittyviin mielikuviiin. Yksittäisissä tapauksissa ilmeni myös pienimuotoista vastarintaa: ”kun me olemme täällä yliopistossa, puhumme vain sivistyneitä asioita yhteiskunnan tilasta” (Viivi, 31). Kokonaisuudessaan yliopisto oli tuonut osaamista kummastakin erikseen, ja kielellisen kyvykkyuden kasvamisen myötä he kokivat tarvetta viedä avartuneita keskustelunaiheita läheissuhteisiinsa. Eronteko luokkataustaan oli haastattelussa usein läsnä naisten kertoessa vanhempiensa vähäisestä kyvystä ja kiinnostuksesta keskustella arkisia kuulumisia enempiä. Kuiluksi nimetty, kielen ja keskustelunaiheiden kautta tapahtunut etäytyminen perheestä näyttäytyi tahattomana, yliopistossa opiskeleminen ennakoimattomana seurauksena.

Yliopistossa kaikkea pitää reflektoida ja pitää perustella omia näkemyksiä. Oon oppinut keskustelemaan tietyllä tavalla yliopisto-opintojen aikana ja kun on yrittänyt viritellä samantyyppisiä keskusteluja vanhempien kanssa niin huomaan, että ei onnistukaan. Ne hetket on ollut semmoisia, että tuntuu, että me ei olla samalla sivulla. (Iina, 29, luokaton)

Yhteiskunnallistuneiden keskustelunaiheiden lisäksi jotkut tekivät yhteyksiä yhteiskuntaa koskevan kiinnostuksen kasvamiseen ja kosmopolitanistisia sävyjä saaneeseen avoimempaan maailmankuvaan, kuten erilaisuuden ymmärtämiseen. Näistä puhuttiin myös sosiaalisten suhteiden yhteydessä. ”Tosi paljon maailmankatsomus on muuttunut ja ymmärrys eri

ihmisten erilaisista tilanteista ja erilaisuudesta”, kuten Sini kertoi itsensä ja vanhempiensa välisiä eroja reflektoidessaan.

Kulttuurisen aktiivisuuden ja maun muutoksista kertova kulttuurinen liikkuvuus rinnastettiin eksplisiittisesti keskiluokkaisuuteen ja sen representoimiin asioihin. Yliopiston sosiaalisesta toimintakentästä, kuten keskustelukulttuurista, ystävyys-suhteista ja ainejärjestötoiminnasta, saadut kulttuurin kuluttamisen mallit korostuivat selvästi. Kulttuurinen harastuneisuus liitettiin yliopistokoulutetun vapaa-ajanviettotapoihin liittyviin mielikuviin, joita yliopisto keskiluokkaisena kulttuurina ja sosiaalisena toimintaympäristönä rakentaa hiljalleen ja huomaamatta. Kulttuurinen liikkuvuus näyttäytyi kulttuurin arvostamisena, ruokatottumusten ja kirjallisuusmaun avartumisena ja teatterissa, taidenäyttelyissä ja museoissa käymisen lisääntymisenä. Joissakin tapauksissa kulttuurista aktiivisuutta peilattiin vanhempien kulttuuriseen passiivisuuteen ja luokkanousuun yhtenä sen ulottuvuutena ja orastavan keskiluokkaistumisen mittapuuna.

Se yleinen ilmapiiri ja asiat, joista puhutaan yliopistossa, niin se oletus on, että on suunnilleen keskiluokkainen valmistuessa. Yliopisto muokkaa sitä, minkälaisia juttuja haluaa tehdä vapaa-ajalla ajalla. En usko, että se on täysin tietoista. Se tulee yleisestä ajatuksesta sitä kohtaan, että mitä oma tulevaisuus tulee olemaan. Esimerkkinä teatterissa käyminen ja kulttuuri, mikä nousee tosi paljon esiin ainejärjestöissä. Se on varmaan sitä, että sitten kun valmistuu, niin elämä on sitä, että käydään vaikka teatterissa. (Sini, 25, keskiluokka)

Naisista Viivi kertoi sovittaneensa korkeasti kouluttautuneen ja kulttuurisesti valveutuneen ihmisen mallia balettinäytökseen osallistuessaan. Hän näki baletin kaltaiset korkeakulttuuriset aktiviteetit keinona legitimoida keskiluokkainen identiteettinsä sekä itselleen että ulospäin attribuoituun luokkaan viitaten. Vaikka Viivi kuvasi keskiluokkaista lapsuutta, hänen kerrontansa ilmentää ulkoapäin tehtyä itsensä kuvittelemista ja positioimista kulttuurin kautta määrittävään keskiluokkaan. Hänelle baletti vaikutti olevan keino olla ’enemmän’ tai ’paremmin’ keskiluokkainen, mistä hänen käyttämänsä muotoilu ”pitkälle viemisestä” voi kertoa:

Yksi toimintamalli, joka saattaa jäädä mulle yliopiston jälkeen on, että me käydään teatterissa, mitä mä en ole ennen yliopistoa tehnyt. [...] Mä oon pyytänyt ystäviä kulttuuritapahtumiin, mitä mä en ole ennen tehnyt. Mä oon oppinut arvostaan kulttuuria enemmän ja sitä, minkälaisia kokemuksia se tarjoaa. Ennen yliopistoa en kokenut samalla tavalla. Kävinpä myös baletissa, että mä vein tän niinkin pitkälle. Mä olin silleen, että minä olen nyt ihan kultturelli. (Viivi, 31, keskiluokka)

Yliopiston akateemista ulottuvuutta jäsennettiin tietopääoman ja tieteenalan kautta. Erinäiset jännitteet ja tasapainottelut olivat naisten kuvauksissa usein läsnä. Tähän osa-alueeseen liittyvät näkökulmat kiinnittyivät opintoihin ja niistä saatuun sivistykseen, kriittiseen ja abstraktiin ajatteluun, akateemisiin taitoihin, kuten tieteelliseen kirjoittamiseen, sekä kasvatustieteilijän statukseen ja arvomaailmaan. Naisista Liljalle ja Mintulle kasvatustieteillä vaikutti olevan tärkeä rooli yhtenä luokkaidentifioimisen ulottuvuutena. Keskiluokkaista lapsuutta kuvannut Lilja kertoi kohdanneensa eri tieteenalojen kantamaan statukseen liittyviä, negatiivissävytteisiä vuorovaikutustilanteita, jotka olivat aiheuttaneet hetkellistä horju-

mista ja itsensä asemoimista ”vähän alemmaksi”. Sen sijaan Minttu tuotti kerronnassaan eri luokkiin yhdistämäänsä moraliteettia, jonka hän liitti sekä tietopääoman kasvuun että tieteenalaansa. Kasvatustieteiden tuottaman tietopääoman ja tulevaisuuskuvienv tulisi hänen mukaansa rakentua yhteisöllisyyteen, eriarvoisuuden kitkemiseen ja heikompiosaisten puolustamiseen perustuvaan arvomaailmaan. Kasvatustieteilijälle ’väärä’ – keskiluokkainen – moraliteetti näyttäytyi hänen puheessaan menestyksen ja vaurauden jahtaamisena, uranousujatteluna ja statushakuisuutena, joihin hän teki tietoista rajanvetoa pysyäkseen ’ei-keskiluokkaisuudelleen’ uskollisena.

Kasvatustieteiden puolella oon saanut yhteiskunnallista tietämystä siitä, miten tää maailma toimii. Mutta ei se ole kovin keskiluokkaistavaa ollut, koska kasvatustieteilijät katsoo sitä tietynlaista kulmasta. Siinä on tietyllä tavalla ollut käänteinen vaikutus, että ei edes halua keskiluokkaisuuteen siirtyä, koska se ei ole se oikea tie omasta mielestä. Ei tää koulutus saisi keskiluokkaistaa meitä. Tai ainakaan sen ei pitäis estää meitä ymmärtämästä muuta kuin keskiluokkaista ajattelutapaa. (Minttu, 30, luokaton)

Tietopääoman kasvusta kertoneiden Jessican ja Ennin haastatteluissa ilmeni viittauksia attribuoituun luokkaan, mikä nivoutui keskiluokkaisuuden kulttuurisiin, sivistystä, tietämistä ja älykkyyttä korostaviin merkitsijöihin. Enni kertoi sukunsa kohdistavan häneen sivistykseen liittyviä attribuutteja, jotka olivat yliopistossa vietettyjen vuosien myötä yhdenmukaisempia tämän omien itsekäsitysten kanssa verrattuna hänen fyysistä työtä korostavaan sukuunsa. Samalla Enni kuvasi ylpeyttä luokkataustastaan, josta hän oli saanut kädentaitoja ja käytännönläheistä ongelmanratkaisukykyä. Kahden maailman välillä tasapainottelusta huolimatta luokkataustan perintö ja yliopistossa saatu sivistys olivat hänen kerronnassaan samanaikaisesti ja jännitteisesti läsnä. Samaan hengenvetoon Enni toi esiin sukunsa ja itsensä välisen, hiljalleen kasvaneen etäisyyden ja muuttuneet suhtautumistavat itseensä.

Yliopistomaailmassa pääsee syventymään asioihin ja pohtiin prosesseja ja taustoja. Pääsee oppimaan tosi paljon taustatietoa ilmiöille ja syille ja löytämään uutta tietoa. Sukulaiset sanoisi, että Helsingin herraksi olet muuttumassa, sellaiseksi hienostuneeksi ja sivistyneeksi. [...] Joissain asioissa [heidän] jännittyneisyys on ollut havaittavissa, että sinusta on tullut noin hieno ja sivistynyt ja sen vuoksi aristellaan, mitä voi sanoa. (Enni, 28, luokkahybridi)

Yliopistosta tulee kriittisen ajattelun taidot ja kyseenalaistamisen arvomaailma. Se tuo laajempaa tietämystä ja näkemystä tosi moniin asioihin. Paljon siitä tietämyksestä tulee sosiaalisesta piiristä ja sen lisäksi on yliopisto-opetus. [...] Suvussa on vitsailua, että minä oon fiksu tai älykkö. Jos on joku peli, niin mä en välttämättä osallistu tai en aina sano, jos tiedän jossain tietokilpailussa vastauksen, että vähän hillitsee sitä. [...] Yliopistomaailmassa ja kavereiden kesken voi olla enemmän omalla mukavuusalueella, eikä tarvi hillitä itseä. (Jessica, 25, keskiluokka)

Jessica puhui samansuuntaisesti yllä olevassa katkelmassa viitaten yliopistossa kasvaneeseen tietopääomaan ja sen näkymiseen arkisissa tilanteissa, joissa hänen ja hänen sukulaistensa välinen vuorovaikutusasetelma muotoutuu epäsymmetriseksi. Haastattelussaan Jessica kertoi häneen liitetyistä keskiluokkaisuuden merkitsijöistä ja tunki ne Ennin lailla omak-

seen ja itsekäsityksiään vastaaviksi. Kummallekin nimenomaan yliopiston sosiaalinen toimintakenttä näyttäytyi paikkana, jossa he kokivat pääsevänsä kiinnostustensa kanssa tekemisiin ja jossa he kokivat eniten yhteenkuuluvuutta. Jessicalle yliopisto merkitsi hänen keskiluokkaisen identiteettinsä legitimoijaa, kouluttautuneisuutta ja keskiluokkaisuutta takaisin peilaavaa toimintakenttää, jossa yliopistossa entisestään kasvanutta tietopääomaa ei tarvinnut piilotella.

Pohdinta

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut, miten työväentaustaiset yliopisto-opiskelijat uudelleenneuvottelevat luokkaidentiteettiään opintojensa aikana. Olen ollut myös kiinnostunut siitä, miten he positioivat itseään eri luokkiin tai niiden ulkopuolelle luokille antamiensa merkitsijöiden perusteella, ja millaisiin yliopistokontekstin sosiaalisiin prosesseihin identiteettineuvottelu erityisesti liittyy luokkaa käsittelevässä identiteettipuheessa. Tutkimukseen osallistuneiden työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden luokkaidentiteettien kirjo oli rikas ja vaihteli luokattomuudesta työväenluokkaan ja keskiluokkaan. Luokkaidentiteetin jäsentämistä tehtiin erityisesti luokkataustasta käsin. Naisten kerronnassa luokka ja luokkien väliset erot määrittyivät tulotasona, varallisuutena, luokkaistuneina arvomaailmoina ja kulttuurisena pääomana, kuten koulutuksena ja kulttuurisena harrastuneisuutena. He kuvasivat niin keskiluokkaisuuden legitimoitumista ja kypsymistä yliopistossa, luokkataustaa ja yliopistokoulutetun identiteettiä heijastelleen luokkaidentiteetin integraatiota, keskiluokkaistumista luonnehtivaa assimilaatiota kuin omiin juuriin kiinnittymisestä kertovaa akkomodaatiotakin (ks. Barratt, 2015). Tutkimustulosten mukaan luokkaidentiteetin uudelleenneuvottelua tapahtuu yliopistossa erityisesti suhteessa sen sosiaalisiin, kulttuurisiin ja akateemisiin prosesseihin, jotka valaisevat luokkaan liittyvää positioitumista ja identiteettipuhetta eri näkökulmista.

Tarkastellessaan yliopiston ja luokkaidentiteetin välisiä yhteyksiä tutkimukseni asettuu luokkataustasta perittyjen kulttuuristen resurssien ja arvostusten suhteellisen jatkuvuuden ja keskiluokkaisen yliopistokulttuurin sosiaalistavan luonteen väliseen debattiin (esim. Haltia ym., 2023; Stuber, 2011) tarjoten kummallekin empiiristä tukea. Bourdieu (1986) korostaa lapsuuden kasvuympäristön merkitystä luokkaistuneiden kulttuuristen käytäntöjen juurruttajana, mitä Käyhkö (2023) kutsuu tietyn kulttuurin – luokan – jäseneksi kasvamiseksi. Vaikka Käyhkö viittaa luokkataustaan, samaa ajatusta voidaan nähdäkseni peilata keskiluokkaisen yliopiston sosiaalistaviin voimiin. Aiempaa, lähinnä kansainvälistä näyttöä mukaillen (mm. Curl ym., 2018; Dumais, 2019; Lehmann, 2014), tutkimuksessani luokkaidentiteetin uudelleenneuvottelu kiinnittyy kulttuurisen pääoman (Bourdieu, 1986) muotoihin, kuten kielelliseen kyvykkyyteen, yhteiskunnalliseen keskustelukulttuuriin ja kulttuuriin liikkuvuuteen. Luokkaidentiteetistä riippumatta naisten kerrontaa värittää eräänlainen ’kehittymispuhe’, johon liittyvät käsitykset itsensä löytämisestä ja oman potentiaalisen realisoimisesta. Moni kuvasi myönteistä mutta jännitteistä suhdetta kehittämiseensä, mikä näkyi lisääntyneenä kitkana ja sosiaalisen etäisyyden kokemuksina yliopistomaailman ulkopuolisissa läheissuhteissa. Kielen avulla identiteettejä muodostetaan puheessa, kun itseä ja toisia kategorisoidaan erinäisiin asemiin ja ryhmiin (Edwards, 1998). Naisten puheessa juuri kulttuurinen pääoma näyttöä keskiluokkaisuuden, tai vähintäänkin ’ei-töväentaustaisuuden’, merkitsijänä sekä usein tahattoman erottautumisen välineenä yksilön luokkatausta (ks. myös O’Shea ym., 2024). On huomionarvoista, että varsinaista ’luok-

kanouspuhetta' esiintyi melko vähän, ja sen suunta oli lähtökohtaisesti pois päin luokkataustasta, mutta ei kuitenkaan yksioikoisesti kohti keskiluokkaa (myös Keane, 2024).

Suomalaisessa luokkamaisemassa työväentaustaisia yliopisto-opiskelijanaisia tutkineen Käyhkön (2014; 2017) tutkimuksissa näkyy erityisesti työväentaustaiseksi identifioitumisen jatkuvuus ja keskiluokkaisen yliopistokulttuurin etäännyttäminen. Tässä tutkimuksessa keskiluokkaisuuteen viitattiin oma-aloitteisesti eräänä oman luokkaidentiteetin jäsentämisen lähtökohtana, ja naiset tunnistivat sen yliopisto-opiskelijalle ja -koulutetulle odotetuksi identiteettipositioksi, johon he arvioivat suhdettaan. Erilaisten yliopistossa kulttuurista pääomaa kerryttävien prosessien ja kokemusten äärelle oli hakeuduttu yhtäältä uteliaan innokkaasti kahden maailman välillä tasapainoillen, mutta ilman merkittävää painetta luopua itsestä (ks. menestyjät, Kuusela, 2016). Kokonaisuudessaan keskiluokkaisuus oli analyysissä läsnä niin tietoisesti tavoiteltuna identiteettiositiona, keskiluokkaiseen 'ei-olemiseen' pyrkineenä erottautumisena kuin luokkataustan kanssa yhdenmukaisen luokkaidentiteetin lähtökohtanakin ilman, että keskiluokkaisuus olisi ollut yliopiston aikaansaamaa. Tätä voi osin selittää nuorten aikuisten keskiluokkaistamistapaus (Liikkanen, 2009; ks. myös Kahma, 2010) sekä se, että haastattelukutsu kohdennettiin ensimmäisen sukupolven yliopisto-opiskelijoille.

Huomionarvoista on, että naisten välillä oli suurta eroa siinä, kuinka jäsentynyttä heidän luokkaan liittyvä identiteetti puheensa oli. Useat tuottivat rikkaita kuvauksia identiteettineuvottelustaan esimerkiksi viittaamalla Bourdieun käsitteistöön ja sanoittamalla omaa keskiluokkaiseksi mieltämäänsä arvomaailmaa jalkineiden laatuksymyksiin asti. Heille luokasta puhuminen oli luontevaa ja arkista ilman tuntua luokan jäähmydestä puheenaiheena (ks. Käyhkö, 2017). Joillekin luokan häivyttäminen haastattelukutsusta tuotti puolestaan tilanteen, jossa he joutuivat kohtaamaan käsitteen odottamattomasti. Esimerkiksi yksi naisista tunnusti reflektoineensa luokkaidentiteettiään haastattelutilanteessa ensimmäistä kertaa. Tästä huolimatta he tuottivat sosiaalsiin suhteisiin ja kulttuuriseen pääomaan kietoutuvaa 'kehittämispuhetta', vaikka painottaessaan luokan objektiivisia merkittäjiä kulttuuristen resurssien ja luokan väliset yhteydet eivät välttämättä tulleet huomatuiksi tai ääneen sanottuiksi.

Aiemmissä tutkimuksissa on korostettu yliopiston sosiaalisen toimintakentän ja vuorovaikutussuhteiden merkitystä (luokka)identiteetin rakentamiselle (Turner & Tobbell, 2018; Kaufman, 2014). Myös tarkastelussani sosiaalisten suhteiden rooli oli keskeinen oman luokkaidentiteetin jäsentämisen peilinä (myös Hurst, 2010), luokkaidentiteettiä koskevan identiteettityön muotona (Snow & Anderson, 1987) ja kulttuurisen liikkuvuuden innoittajana (myös Lehmann, 2014). Lisäksi naiset sanoittivat tarvettaan saada omissa läheisyyksissään vastakaikua yliopiston avartamille arvostuksille ja kiinnostuksille. Tulokseni heijastelevatkin Ingramin (2009) näkemystä yliopistossa muodostettujen vertaissuhteiden merkityksestä uusien luokkaistuneiden muotoja saaneiden arvostusten ja normien rakentamisessa. Vertaissuhteiden rooli identiteettineuvottelussa näyttäytyi myös vastavuoroisena, sillä niiden sosiaalisten voimien lisäksi naiset toivoivat läheisyyksiltään yhteistä kieltä ja kokemusmaailmaa, joihin yliopiston sosiaalinen toimintakenttä oli tuonut uusia sävyjä. Huomionarvoista on, että Kaufmanin (2003) mukaan sosiaalinen valikoivuus on työväentaustaisille yliopisto-opiskelijoille tyypillisesti sattumanvaraista, toisin kuin haastattelemieni naisten kuvauksissa. Vertaissuhteet toimivat tärkeänä peilinä identiteettityölle yliopistossa, sillä niiden avulla työväentaustaiset yliopisto-opiskelijat rakentavat ymmärrystä itsestään ja siitä, kuka tulkitaan 'meiksi', ketkä ovat puolestaan 'muita' ja millaisia luokkalojaliteetteja kohti he ovat menossa.

Tämä tutkimus osallistuu aiempaan kasvatussosiologiseen tutkimuskeskusteluun tarjoamalla uutta ymmärrystä siitä, miten työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden luokkaidentiteetin uudelleenpöytäselitys ilmenee heidän identiteettipuheessaan ja itsensä positioidemisessa eri luokkiin ja niiden merkittäjiin. Lisäksi tutkimus valottaa empiirisesti, miten yliopiston aikaiset, sen sosiaalisiin prosesseihin kiinnittyvät kokemukset ja reflektointipinnat ohjaavat luokkaidentiteetin rakentamista samankaltaisen perhetaustan omaavien, mutta luokkaidentiteetiltään heterogeenisten yliopisto-opiskelijoiden joukossa. Työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden luokkaidentiteettien rakentamiseen liittyviä sekä yliopiston sosiaalisiin prosesseihin paikantuvia tekijöitä ei käsitykseni mukaan ole Suomessa nostettu aiemmin tutkimukselliseen keskiöön. Tarkasteluni ulottuu myös yliopiston sosiaalisiin, kulttuurisiin ja akateemisiin prosesseihin sekä niissä ilmeneviin jännitteisiin, joiden pohjalta luokkaidentiteettiä rakennetaan kohti omia juuria, keskiluokkaa tai jotakin siltä väliltä.

Käsillä olevan tutkimuksen rajoitteita ja luotettavuutta arvioidessa on huomattava, että tarkasteluani luonnehtii poikkileikkausmallisuus, joka tarjoaa kertaluonteisen pysäytyskuvan tutkimusaiheesta (Vogl ym., 2018). Naisten kerronta olikin luonteeltaan retrospektiivistä. Tulevaisuuden jatkotutkimuksessa kvalitatiivinen pitkittäistutkimus tarjoaisi mahdollisuuden päästä paremmin kiinni siihen, mitä avainkokemuksia identiteettineuvotteluun liittyy (ks. Neale, 2021). Lisäksi hyödynsin tapaustutkimusmaista lähestymistapaa, joka voi asettaa reunaehdot laajempiin konteksteihin kohdistuviin yleistyksiin (Priya, 2021). Tutkimuskontekstini sijoittui yhteen suomalaiseen yliopistoon ja matalamman statuksen tieteenalaan (ks. Nori, 2011). Lisäksi haastattelemani naiset jakoivat lukuisia muita ominaisuuksia sukupuolesta lähtien. Tulevaisuuden jatkotutkimuksessa olisikin kiinnostavaa tarkastella työväentaustaisten yliopisto-opiskelijoiden luokkaidentiteettityötä eri statusta kantavien tieteenalojen ja yliopistojen välillä sekä laajentaa osallistujajoukon heterogeenisyyttä. Erityisesti luokan ja etnisyyden leikkauspisteiden empiirinen tarkastelu yliopistokontekstissa ansaitsisi oman paikkansa kotimaisessa jatkotutkimuksessa.

Käytetty aineisto

Haastattelut. Keskiluokkaisuuden legitimoinnin ja luokkanousun äärellä: Yliopisto työväentaustaisten opiskelijoiden luokkaidentiteettien rakennuskenttänä -tutkimus. Haastattelija: Taina Civil. Aineisto on koottu vuosina 2023–2024 tutkimuksen tekemisen yhteydessä. Haastattelulitteraatiot ovat kirjoittajan hallussa.

Kirjallisuus

- Attridge, É. (2021). Understanding and managing identity. Working-class students at the University of Oxford. *Journal of Further and Higher Education*, 45(10), 1438–1453. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2021.1985979>
- Barratt, W. (2015). *Social class on campus. Theories and manifestations*. Routledge.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. Teoksessa J. Richardson (toim.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (s. 241–258). Greenwood.
- Bourdieu, P. (2010). *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Routledge.
- Curl, H., Lareau, A. & Wu, T. (2018). Cultural conflict. The implications of changing dispositions among the upwardly mobile. *Sociological Forum*, 33(4), 877–899. <https://doi.org/10.1111/socf.12461>

- Devine, F. & Savage, M. (2004). The cultural turn, sociology and class analysis. Teoksessa F. Devine, M. Savage, J. Scott & R. Crompton (toim.), *Rethinking class. Culture, identities & lifestyle* (s. 1–23). Palgrave Macmillan.
- Dumais, S. A. (2019). The cultural practices of first-generation college graduates. The role of childhood cultural exposure. *Poetics*, 77. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2019.101378>
- Edwards, D. (1998). The relevant thing about her: Social identity categories in use. Teoksessa C. Antaki & S. Widdicombe (toim.), *Identities in talk* (s. 15–33). Sage.
- Essed, P. (2004). Cloning amongst professors. Normativities and imagined homogeneities. *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 12(2), 113–122. <https://doi.org/10.1080/08038740410004588>
- Fleming, P. (2021). *Dark academia. How universities die*. Pluto Press.
- Gee, J. P. (2011). *How to do discourse analysis: A toolkit*. Routledge.
- Graneheim, U. H., Lindgren, B.-M. & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analysis. A discussion paper. *Nurse Education Today*, 56, 29–34. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.06.002>
- Haltia, N., Isopahkala-Bouret, U. & Mutanen, H. (2023). Työväenluokkaisesta taustasta ekonomiksi. Tasapainoilua kahden maailman välillä. Teoksessa M. Kalalahti, H. Silvennoinen, J. Varjo & M. Vilkmann (toim.), *Koulutus ja yhteiskuntaluokka* (s. 50–71). Tampere University Press. <https://doi.org/10.61201/tup.865.c1246>
- Howard, A. & Maxwell, C. (2020). Conferred cosmopolitanism. Class-making strategies of elite schools across the world. *British Journal of Sociology of Education*, 42(2), 164–178. <https://doi.org/10.1080/01425692.2020.1866494>
- Hurst, A. L. (2010). *The burden of academic success. Managing working-class identities in college*. Lexington Books.
- Ingram, N. (2009). Working-class boys, educational success and the misrecognition of working-class culture. *British Journal of Sociology of Education*, 30(4), 421–443. <https://doi.org/10.1080/01425690902954604>
- Irwin, S. (2015). Class and comparison. Subjective social location and lay experiences of constraint and mobility. *The British Journal of Sociology*, 66(2), 259–281. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12121>
- Isopahkala-Bouret, U., Siivonen, P. & Haltia, N. (2023). “Some people may feel socially excluded and distressed”. Finnish business students’ participation in extracurricular activities and the accumulation of cultural capital. *Journal of Education and Work*, 36(1), 52–64. <https://doi.org/10.1080/13639080.2022.2162017>
- Ivemark, B. & Ambrose, A. (2021). Habitus adaptation and first-generation university students’ adjustment to higher education. A life course perspective. *Sociology of Education*, 94(3), 191–207. <https://doi.org/10.1177/00380407211017060>
- Jensen, B. (2004). Across the great divide. Crossing classes and clashing cultures. Teoksessa M. Zweig (toim.), *What’s class got to do with it? American society in the twenty-first century* (s. 168–183). Cornell University Press.
- Jin, J. & Ball, S. J. (2021). Precarious success and the conspiracy of reflexivity. Questioning the “habitus transformation” of working-class students at elite universities. *Critical Studies in Education*, 62(5), 608–623. <https://doi.org/10.1080/17508487.2019.1593869>
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Juvonen, T. (2017). Sisäpiirihaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusu-vuori (toim.), *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 344–355). Vastapaino.

- Kahma, N. (2010). Keskiluokan valossa: Suomalaisten luokkasamaistuminen empiirisessä tarkastelussa. *Sosiologia*, 47(2), 81–96.
- Kallunki, J. & Purhonen, S. (2017). Intergenerational transmission of cultural capital in Finland. *Research on Finnish Society*, 10(1), 101–111. <https://doi.org/10.51815/fjsr.110769>
- Kaufman, P. (2003). Learning to not labor. How working-class individuals construct middle-class identities. *The Sociological Quarterly*, 44(3), 481–504. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2003.tb00542.x>
- Kaufman, P. (2014). The sociology of college students' identity formation. Teoksessa C. Hanson (toim.), *In search of self. Exploring student identity development* (s. 35–42). Wiley. <https://doi.org/10.1002/he.20093>
- Kaufman, P. & Feldman, K. A. (2004). Forming identities in college. A sociological approach. *Research in Higher Education*, 45(5), 463–496. <https://doi.org/10.1023/B:RIHE.0000032325.56126.29>
- Keane, E. (2024). Finding moral value through maintaining a working class 'mentality'. Student teachers from working class backgrounds (not) becoming middle class. *Sociology*, 58(2), 454–470. <https://doi.org/10.1177/00380385231185039>
- Kuusela, S. (2016). Työläisperheestä yliopistoon. Teoksessa H. Silvennoinen, M. Kalalahti, J. Varjo & N. Haltia (toim.), *Koulutuksen tasa-arvon muuttuvat merkitykset* (s. 155–198). Suomen Kasvatustieteellinen Seura. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5401-94-3>
- Käyhkö, M. (2014). Kelpaanko? Riitänkö? Kuulunko? Työläistaustaiset naiset, yliopisto-opiskelu ja luokan kokemukset. *Sosiologia*, 51(1), 4–20. <https://journal.fi/sosiologia/article/view/124109>
- Käyhkö, M. (2017). Keinumista kahden maailman välissä. Työläistaustaiset naiset, yliopisto-opiskelu ja muuttuva suhde kotimaailmaan. *Sosiologia*, 54(1), 6–22. <https://journal.fi/sosiologia/article/view/124280>
- Käyhkö, M. (2020). "Osaanko mä nyt olla tarpeeks yliopistollinen?". Työläistaustaiset yliopisto-opettajanaiset ja luokan kokemukset. *Sosiologia*, 57(1), 7–25. <https://journal.fi/sosiologia/article/view/124428>
- Käyhkö, M. (2023). "Sosiaalista nousua en oo miettiny". Työläistaustaiset yliopisto-opettajanaiset, yliopistotyö ja eletty luokka. Teoksessa M. Kalalahti, H. Silvennoinen, J. Varjo & M. Vilkmann (toim.), *Koulutus ja yhteiskuntaluokka* (s. 72–94). Tampere University Press. <https://doi.org/10.61201/tup.865.c1246>
- Lehmann, W. (2014). Habitus transformation and hidden injuries. Successful working-class university students. *Sociology of Education*, 87(1), 1–15. <https://doi.org/10.1177/0038040713498777>
- Liikkanen, M. (2009). Suomalaisen makukulttuurin erityispiirteitä. Teoksessa M. Liikkanen (toim.), *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat* (s. 161–200). Gaudeamus.
- McEntee-Atalianis, L. (2021). Discourse and identity. Teoksessa K. Hyland, B. Paltridge & L. Wong (toim.), *The Bloomsbury handbook of discourse analysis*. Bloomsbury Academic.
- Mikkonen, S. & Korhonen, V. (2018). *Työläistaustaiset yliopisto-opiskelijat ja koulutusmahdollisuuksien tasa-arvo*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:4. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-547-1>
- Neale, B. (2021). *The craft of qualitative longitudinal research. The craft of researching lives through time*. Sage Publications.

- Nori, H. (2011). *Keille yliopiston portit avautuvat? Tutkimus suomalaisiin yliopistoihin ja eri tieteenaloille valikoitumisesta 2000-luvun alussa* [väitöskirja, Turun yliopisto]. Painosalama Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN%20978-951-29-4526-9>
- O'Shea, S., May, J., Stone, C. & Delahunty, J. (2024). *First-in-family students, university experience and family life. Motivations, transitions and participation*. Palmgrave Macmillan.
- Paulson, E. L. (2018). A habitus divided? The effects of social mobility on the habitus and consumption. *European Journal of Marketing*, 52(5/6), 1060–1083. <https://doi.org/10.1108/EJM-03-2017-0240>
- Priya, A. (2021). Case study methodology of qualitative research: Key attributes and navigating the conundrums in its application. *Sociological Bulletin*, 70(1), 94–110. <https://doi.org/10.1177/0038022920970318>
- Purhonen, S., Gronow, J., Heikkilä, R., Kahma, N., Rahkonen, K. & Toikka, A. (2014). *Suomalainen maku. Kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Gaudeamus.
- Purhonen, S., Gronow, J. & Rahkonen, K. (2011). Highbrow culture in Finland. Knowledge, taste and participation. *Acta Sociologica*, 54(4), 385–402. <https://doi.org/10.1177/0001699311422092>
- Reay, D. (2001). Finding or losing yourself? Working-class relationships to education. *Journal of Education Policy*, 16(4), 333–346. <https://doi.org/10.1080/02680930110054335>
- Reay, D. (2002). Class, authenticity and the transition to higher education for mature students. *The Sociological Review*, 50(3), 398–418. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.00389>
- Reay, D. (2018). Working class educational transitions to university. The limits of success. *European Journal of Education*, 53(4), 528–540. <https://doi.org/10.1111/ejed.12298>
- Reay, D. (2021). The working classes and higher education. Meritocratic fallacies of upward mobility in the United Kingdom. *European Journal of Education*, 56(1), 53–64. <https://doi.org/10.1111/ejed.12438>
- Reay, D., Crozier, G. & Clayton, J. (2009). Strangers in paradise? Working-class students in elite universities. *Sociology*, 43(6), 1103–1121. <https://doi.org/10.1177/0038038509345700>
- Saari, J., Koskinen, H., Attila, H. & Sarén, N. (2020). *Eurostudent VII – Opiskelijatutkimus 2019*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:25. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-907-3>
- Snow, D. A. & Anderson, L. (1987). Identity work among the homeless. The verbal construction and avowal of personal identities. *The American Journal of Sociology*, 92(6), 1336–1371. <https://doi.org/10.1086/228668>
- Stubager, R. & Harrits, G. S. (2022). Dimensions of class identification? On the roots and effects of class identity. *The British Journal of Sociology*, 73(5), 942–958. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12977>
- Stuber, J. M. (2011). *Inside the college gates. How class and culture matter in higher education*. Lexington Books.
- Turner, L. & Tobbell, J. (2018). Learner identity and transition. An ethnographic exploration of undergraduate trajectories. *Journal of Further and Higher Education*, 42(5), 708–720. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2017.1311993>
- Vogl, S., Zartler, U., Schmidt, E.-M. & Rieder, I. (2018). Developing an analytical framework for multiple perspective, qualitative longitudinal interviews (MPQLI). *Interna-*

tional Journal of Social Research Methodology, 21(2), 177–190. <https://doi.org/10.1080/13645579.2017.1345149>

Warnock, D. M. (2016). Paradise lost? Patterns and precarity in working-class academic narratives. *Journal of Working-Class Studies*, 1(1), 28–44.

Williams, M. & Moser, T. (2019). The art of coding and thematic exploration in qualitative research. *International Management Review*, 15(1), 45–72.

Wright, E. O. (1997). *Class counts. Comparative studies in class analysis*. Cambridge University Press.

KM, YTM Taina Civil työskentelee tutkijana Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK Edu -tutkimusyksikössä.